

Johann Hempel Werner Theodor Martini

Dissertatio Ethico Politica De Summo Bono

Rostochii: Kilius, 1648

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730220702>

Druck Freier Zugang

RU phil 16 48
Johannes Kempel
Werner Theod. Martini

DISSERTATIO ETHICO POLITICA
De
SUMMO BONO.

Quam

Summo bonoq; favente Numine
In almâ ad Varnum Academiâ
Consensu Amplissimæ Facultatis
Philosophicæ

SUB PRÆSIDIO

VIRI CLARISS. ET HUMANISSIMI
M. JOHANNIS HEMPELII,
ROSTOCHIENSIS.

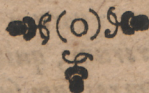
Ventilationi publicæ submittit

Autor & Respondens

WERNERUS THEODORUS MARTINI
Neo-Soltquell. Palæo Marchicus.

Ad diem 23. Augusti

In Auditorio Majori horis ante-
meridianis.

ROSTOCHII,
Typi NICOLAI KILII, *Academia Typographi,*
ANNO M. DC. XLVIII.

VIRIS

Amplissimis, Consultissimis, usq; rerum Prudentissimis,

DN. CONSULIBUS, CAMERARIIS, cæterisq; SENATORIBUS inclytæ Republicæ Neo-Soltquellensis, gravissimis, spectatissimis, Promotoribus, Fautoribus ac Patronis suis omni observantiæ cultu ad urnam prosequendis.

Non minus scite quam verè, non minus Prudenter quam elegantè V. A. elegantissimus ille Lyrica festivitatis antesignanus dicit, dum dicit: *Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci. Quod sicut omnibus, qui actiones suas ad laudabilem perducere metam discipiunt, ita præcipuè & maximè iis qui ad Divæ istius Eruditionis & prudentiæ aulam anhelant, quiq; nomen suum famæ templo ascribi quondam exoptant, observandum venit: Cû n. multum inter sit multumq; momenti in eo positum sit, ut studia præsertim in ipso ætatis flore virentissimo rectè quis auspicietur ut finis felicior vocis illis succedat: Propterea omnes industria nervi intendendi ut non tantùm illi, qua animum solum oblectant & solâ scientiâ pascunt, omne tempus seramus sed & talia sectemur, qua ad vitâ (qua quascerecæ est) ritè formandam sunt necessaria. In cursu Philosophico idem observandum venit. In Biparenti hîc quasi constituti sumus campo, quorum alter nobis ostendit seriem scientiarum variarumq; rerum, quibus animus excoli & instrui potest: offerunt se ibidem res tum supranaturales & Metaphysica, tum Physica & naturales, tum Mathematica que omnes solius contemplationis gratiâ addisci volunt. Ab alterâ autem parte adsunt scientia qua non tantum sciri sed & ad actum perdu-*

perduci volunt, ut res Morales Ethica Politica, & Oeconomica.
Si jam juxta Horat. bene monentem non tantum scibilia addi-
scentur sed agibilia quoq. adjungantur qua dulcissimè conspirant,
certè omne punctum sublatū erit nec à vera ad Parnassum labo-
re circum septum viâ aberrasse quis iure dici poterit. Hac ratio-
ne nos quoq. moti prelibatū nonnullis primorib. quidē labris quan-
tum per ingenioli satis paupertini tenuitatem licuit qua ad scho-
lam Theoreticam spectant Philosophorum, adjungere iisdem &
alia qua ad actum volunt perduci opera haud dispendium
fore censuimus: Materiam presentem. non indignam arbitrari
cujus considerationi aliquid temporis impenderemus & ad differ-
tatiunculam publicam revocaremus. Vobis a. V. Ampliſſ. exercitiū
hasce Academici primitias ut inscriberem tū amor Patrius tū bene-
ficia in scholâ vestrâ Patriâ publicâ mihi collata quo nomine mul-
ta vobis debeo flagitare visa sunt. Accipite itaq. illud quamvis le-
vidense sit quod vobis debetur aquâ frontis serenitate, Studiaq.
nostra ut jamdiu capistis ulteriori benevolentia aura prosequi ne
dedignemini Valete & favete.

V. O. additissimo

Wernero Theodoro Martini,
Au: & Respond.

A 2

Dis-

DISSERTAT: PHILOSOPHICÆ DE SUMMO BONO.

THESIS I.

*Summum bonum aliud est Theologicum
aliud Politicum.*

Ntequam ad ipsius rei tractationem nos accingamus, generalia quædam consideranda præmittere operæ haud dispendum fore censuimus. Ubi se primo nobis offert distinctio illa notissima qua Sum. bonum dividitur in Æternum & Temporale, seu Theologicum & Politicum. Illud consistit in Dei agnitione & dilectione cum suavissimo dulcissimoque Dei & Angelorû conspectu ac lætitiâ sempiternâ conjunctâ, ad quod assequendum non per naturæ sed scripturæ & fidei librum viâ datur; ad quod non ratio sed oratio nos ducit: quod à nobis non acquiritur sed ex gratiâ donatur. Hoc autem in hâc vitâ virtutum actionibus nobis comparamus Per quod Deo conformes reddimur, unde Deus ipse Sum. B. vocatur, quorsum referendus erit insignis locus Boetii in aureo ejus tract. de consolatione Philosoph. lib. 3. Prof. 10. ubi non tantum Deum ipsum summum bonum vocat, sed & confitendum dicit, Summum Deum summi boni perfectiq; esse plenissimum, de quo illum fusè agentem vid. De quo & sequentibus & pluribus noster erit sermo. Illud autem Theologorum scholis altius considerandum permittimus, hoc saltem observato discrimine quod prius dicatur summum è bonis revelatione cognitum, posterius inter bona practica, quæ sibi relicta ratio assequitur.

TH. II.

Tractatio de summo bono vel Eudaimonologia potius spectat ad Ethicam quam Politicam in specie sic dictam, quamvis quodammodo etiam Politica vocari possit quatenus Ethica est pars Generalis Politicæ.

C. Secundo loco etiam quæstio sæpius & passim inter Philosophos agitata enodanda venit, quâ quæritur an Eudaimonologia à politico an ab Ethico sit pertractanda? Quamvis hic primo loco non ignoremus quod

quod communis ille Philosophorum Magister & Coryphaeus Aristoteles in Ethicis & aliis suis scriptis posteritati commendatis multivarias rationes ubiq; annotaverit, quibus doctrinam hanc Politico pertractandam asserit. De quibus videri potest ipse Philosoph. lib. 1. Magn. Moral. 1. ubi summi boni considerationem ad civilem scientiam reducit, ubi etiam Ethicam Politicæ partem ac principium rectè esse docet, ut in totum Ethica Politica appellari possit lib. 1. Rhetor. cap. 2. lib. 10. Ethic. cap. ult. & lib. 1. Politic. cap. 1. Quamvis etiam in statu & vitâ solitariâ extra civilem societatem summum bonum obtinere non possimus, cum ibi sufficientia omnis generis bonorum ad benè beateq; vivendum necessariorum non suppetat, neq; omnes virtutes exerceri ibidem possint, præsertim homiliticæ, & jus & amicitia, quæ non minima pars sunt beatitudinis, quoq; coli nequeant, cum extra civilem societatem (dicente Aristot. lib. 1. Politicor.) homo vel bestia vel Deus sit futurus, & quæ plures sunt rationes quæ libro 1. Ethic. cap. 5. &c. videri possunt; Tamen cum Politica (in specie sic dicta) tota sit occupata circa constitutionem & administrationem Reipub. ad salutem civium ut bonum efficiat civem, sanus & rectus agere videntur illi, qui Eudaimonologiam cum Aretologiâ melioris doctrinæ gratiâ connectere non dubitant. Ut ita generalioribus quæ ad meliorem ipsius Politicæ explicationem & intellectum faciunt, in Ethicâ tanquam parte generali ipsius Politicæ præmissis, specialius objectum nempe Rempub. variis modis considerandam Politicus sibi assumere expeditius possit; Quam viâ in Philosophia quæ ad humana pertinet ipsum Aristotelem tenuisse inspectio capitis decimi tert. lib. 10. Ethic. docere poterit. Nec vero obstat quod summum B. sit finis Politicæ & ad illam faciat, cum & actiones hominum secundum virtutem institutæ quodammodo faciant ad ipsam Politicam unde & libenter concedimus, quod quatenus Ethica vocatur Pars generalis Politicæ, doctrina hæc in totum vocari tam Politica quam Ethica possit.

TH. III.

Ἡ εὐδαιμονία ἐστὶν ἐνέργεια ψυχῆς λογικῆς κατ' ἀρετὴν ἀρίστην καὶ πλεωτάτην ἐν βίῳ τελείῳ h. e. summum bonum est operatio sive actio animæ rationalis secundum virtutem optimam & perfectissimam in vitâ perfectâ.

Præmissis hisce jam ad ipsam definitionem S. B. nos conferimus

quæ ab Aristotele nobis traditur lib. 1. Ethicor. Nicomach. 7. Circa
quam duo notamus Definitum & definitionem ipsam. In definito præ-
cipuè notandum nil occurrit præter appellationes quas sortitur varias
præsertim à Græcis, vocatur enim ab aliis *ἁδαιμονία*, ab aliis *ἁτυχία*
felicitas summa, ab aliis *εὐζωία* sive beata vita, *μακροχρονος*, *ἡ ἀγα-
θῶν* &c. & quæ plures sunt appellationes passim apud Autores Græcos
occurrentes. Latinis notanter dicitur Summum bonum civile, Practi-
cum, Humanum, Beatitudo vel felicitas summa Germanis das höchste
Gut. Definitio ut in aliis ita & hic absolvitur Genere & differentia. Ge-
nus recte dicitur actio seu operatio. Summum Bonum etenim non
in nuda scientiâ vel habitu virtutis (ut postea audiemus) sed in ipsâ actio-
ne virtutum consistit. Si quis enim cognitionem omnium virtutum
præ se ferat exactissimam, bene de iis disserere, & alios etiam ad virtutem
informare valeat, vitam autem degat vitiosam & vel in defectu vel in
excessu à vero rationis & virtutis tramite exorbitet, illi Summi boni pos-
sessio non nisi injuriâ attribui poterit. Accedit etiam huc quod unum-
quodq; tum sit maximè perfectum cum in actu consistit. Quo collimat
Philosophus lib. 1. Magn. Morali cap. 3. dicens: Quorum usus & habitus
est semper melior & optabilior eorûm est usus habitus. Usus enim &
actio finis cum sit præter usum ipse habitus est. Jam cum virtutis &
actio & habitus sit certe actus sive operatio præstantior erit. Manet ita-
que cum Philosopho Summum Bonum non in virtutis habitu sed
actione consistere. Loco differentiæ autem inter alia non sine causâ à
Philosopho dicitur quod sit actio *anime rationali*. Cum enim anima
vegetativa & sensitiva nobis cum brutis communis & oratione & ratio-
ne ab animæ hujus tertiæ vi proveniente homines distinguamur; in-
bruta actionem virtutum cadere nemo nisi qui a pertis oculis cæcutire
& verâ cum ratione insanire velit, asseverabit. Ultimo loco rectè adji-
ciuntur verba *secundum virtutem optimam in vitâ perfectâ*. Nam pri-
mum quod attinet imperfecti habitus vel actiones non merentur no-
men habitus vel actionis, multo minus E. Summum Bonum constitue-
re possunt. Deinde etiam omnes virtutes debent esse conjunctæ, nam
operatio secundum unam virtutem neminem facit beatum. Quod ta-
men intellige non de omnibus virtutibus in gradu excellentis-
simo & perfectissimo, sed de virtutum inchoamento modo inter illas una
præmineat quæ in subjecto multis actibus confirmata sit. Reliquis au-
tem

tem verbis pueri sive ætate sive moribus & similis farina homines à Summi Boni fruitione & possessione removentur una cum omnibus illis qui vitam degunt solitariam & virtute nullà instructi & ornati sunt. Nam licet pueri rationis non sint expertes, tamen propter ætatis imbecillitatem ad virtutum actiones non sunt idonei. Unde rectè Vir seculi nostri haud postremus Horneius lib. 1. Civil. doct. de morib. cap. 2. §. 8. dicit quod Ethices vel Politices auditor idoneus non possit esse quivis cujus ætas aliarum disciplinarum est capax sed ille demum qui præterea etiam rectè natus & educatus est, ut non tantum aliquod discrimen honestorum & turpium jam norit sed & absve factus non nihil sit ad animi affectus domandos & refrenandos. Requiritur alia aliè ad vitam perfectam (2.) temporis diuturnitatem, nam una actio non efficit bonum hominem & beatum sed multæ aliquot annorum cum virtutis habitu vid. Bart. lib. 1. Ethic. cap. 1. in Enchirid.

TH. IV.

Summum bonum nec in virtutis habitu, nec in contemplatione rerum naturalium, Philosophicarum, mathematicarum &c. Neq; in divitiis, Neq; in honore, neq; in gloria, neq; in dignitate & potentia, neq; in voluptatibus corporis, neq; in robore corporis, & fortune donis reliquis, sed in solâ virtutis actione consistit.

Quod hoc ita se habeat ex proprietatibus vel requisitis quæ à Philosopho S. Bono attribuuntur, cognosci potest. Nam (1.) juxta Aristot. lib. 1. Ethico. 4. Sum. B. sit τὸ πρᾶκτον i. e. *agibile*. Jam vero scientia rerum Philosophicarum sive sint mathematicæ, sive naturales sive transcendentes non ad operationem tendit sed in nudâ contemplatione consistit & acquiescit. Nos autem summum bonum sine actione consistere non posse antea declaravimus & bonum quærimus Practicum non contemplativum. Accedit & hoc, quod contemplatio rerum Philosophicarum, vel artium & scientiarum tam in pessimos quam bonæ frugis homines cadere possit, quod de Sum. B. non facile ausim affirmare. Hinc licet quis vel Platone sapientior, vel Socrate prudentior, vel Aristotele doctior existat, moribus tamen haud venustis decoratus ab actione virtutum abhorreat, Eruditi nomen vix obtinere, summi B. autem possessionem sibi

sibi arrogare minime audebit. Unde recte dixit Philosophus ille: quod
Ars cadat in pessimos non virtus.

II. Secunda proprietas S. B. est, quod non sit nihil agentis & otiosi,
hinc rectè diximus in thesi quod in habitu virtutis non consistat. Nam,
qui habitu virtutis est præditus, habitum autem illum non deducit in
actum, beatitudine summâ recte carere dicitur. Alias enim inter mise-
rum & beatum dormientes, inter nebulonem pessimum & virtutis stu-
diosissimum modo feriantes nullum foret discrimen. Præterea etiam in
genere bonorum quorum usus est & habitus ille hoc perfectior & præ-
stantior est.

III. Summ. B. juxta Aristot. lib. 1. Ethic. 13, & lib. 1. Ethic. 3. sit *δι-
αὐτὸ ἐπιτηδόν* Propter se expetibile καὶ *δυσσφαιρέτην* & difficulter mo-
bile. Hinc *divitias* (ut ordine procedamus) summum bonum constituere
non posse rectè concludimus. Si etenim rem ad verâ rationis & judi-
cii trutinam aliquantro exactius ponderamus, non possumus quin Philo-
sophorum haud postremo Boetio hæc de re egregie lib. 2. Prof. 2. differen-
ti auscultantes calculum nostrum addiciamus, ubi inquit: Hoc quoq;
maximè considerandum putò, quod nihil suapte naturâ habeat pecunia,
ut his à quibus possidetur invito auferri nequeat, cum eam quotidie va-
lentior rapiat invito? Undè enim forenses querimoniam, nisi quod vel vi
vel fraude à nolentibus pecuniæ reperuntur ereptæ? Nec egeret quis ex-
terno præsidio nisi pecuniam quam possidet amittere posset. Hæc ille.
Cum itaq; divitiæ tanquam fragilia fortunæ dona quæ cum splendent,
franguntur (1.) faciliè hominibus eripiantur (2.) nec per se expendantur,
sed usus quem in civili vitâ præbent gratiâ, non immerito Eruditorum
natio cum omnibus, quibus de meliore luto finxit præcordia Titan, illas
Summi B. nomine indignas censet & dijudicat. Quamvis quidem non
negemus (ut infra etiam audiemus) quod divitiæ multum faciant ad
Summi B. adeptionem, cum virtutes multæ sine iis exerceri nequeant ut
Liberalitas Magnificentiâ &c. tamen Secundarii & concomitantiis boni
vel instrumenti potius quam S. B. nomine illas venire censemus. Aliud
enim est Summum B. non posse esse sine bonis fortunæ, aliud autem est
S. B. esse ipsa bona fortunæ Hornei, lib. 1. Ethicor.

IV. Sit *μη βίαιον* non violentum h. e. à vi & fraude alienum neq;
illis obnoxium lib. 1. Ethic. 3. Ex quâ proprietate etiam insuper probare
possumus quod in divitiis non consistat S. B. cum maximè technis &
violentæ sint expositæ, (V.) De-

V. Denique Felicitas Summa dicente Aristot. lib. i. Ethicor. 3. & lib. Ethic. 5, sit *ὀικείον ἀπαρτὸν καὶ αὐτεγνές*, i. e. sit bonum proprium & domesticum & seipso contentum, ne ab aliis petere cogatur, nec extra illud etiam aliud quærat bonum. Si jam ultimo nos convertimus ad voluptates corporis, vel honores dignitates & potentias, neq; has proprietates cum aliis eis inesse deprehendemus. Honores enim nec in nostrâ sunt potestate, nec probis semper deferuntur, sed & in improbisimum nonnunquam cadunt, præsertim hocce seculo Martiali, & inconstantissimâ iterum fortunæ dona audiunt. Unde magni quidam nominis Philosophus rectè dicit, quod perrarum sit ut probis honores deferantur. Sed si deferuntur quid magis placet quam probitas utentium, cum non virtutibus ex dignitate sed dignitatibus ex virtute honor accedat. Et postea addit (quæ verba non possumus quin hîc ascribamus) Si ipsis dignitatibus ac potestatibus inesset aliquid naturalis & proprii boni nunquam pessimis provenirent. Neq; enim solent adversa sociari. Natura respuit ut contraria jungantur. Ita cum pessimos dignitatibus plerumq; fungi dubium non sit, illud etiam liquet natura sui bona non esse, quod quidem de cunctis fortunæ muneribus digni existimari potest, quæ ad improbisimum quemq; uberiora proveniunt. Hact. ille lib. 2. Prof. 2. (2.) Nec honor est bonum propter se expetibile, cum non virtus ob honorem sed honor ob virtutem à nobis expetatur. Voluptates deniq; corporis, fragilissimæ vilissimæq; rei corporis servitium, non faciliè quæmpiam cum Epicuro (quanquam & non nulli voluptates illum animi intellexisse & ita excusandû contendant) pro Summo B. agnoscere puto. Nam (1.) illæ nobis non sunt propriæ, sed cum bestiis communes, unde nobis non quatenus homines, sed quat animalia sumus, competunt (2.) inconstantes & vernalium florum ut ait Boet. lib. 3. de consola. Phil. mutabilitate fugaciores, & deniq; (3.) tum ratione originis tum ratione operationis violentæ. Quarum appetentia plena est anxietatis, satietas vero poenitentia, Quarum principium dulce est sed finis amarus, quæq; sub specie boni non raro in malum degenerant. Eadem ratione quoq; utimur contra bona corporis & robur quibus & à bestiis superamur. Quis enim Elephantem mole, quis Tigres velocitate, quis tauros robore superare poterit? In solâ itaq; virtutis actione his remotis & præmissis Summum B. consistere extra omnem dubitationis & controversiæ aleam ponendum esse omnino & putamus & asserimus.

TH. V.

Dari aliquod Summum Bonum ratio evincit, nisi processus concedatur in infinitum. Omnium enim actionum, tam naturalium quam civilium datur finis. Civilium autem est summa beatitudo, cujus gratia reliqua expetuntur, ipsum autem summum bonum propter aliud non amplius expetitur.

TH. VI.

Media ad Sum. B. ducentia sunt virtutes earundemq. actiones, accidentia autem quæ ab aliis etiam adjuncta vel consomitantia vocantur, sunt bona partim animi, partim corporis, partim fortunæ.

Inter hæc tria bona Summo Bono inferiora vel quasi ministrantia primas sibi merito vendicant animi, propter subjecti excellentiam. Per quæ h. l. nil aliud intelligimus quam animum pacatum, tranquillum & ab omni scelerum conspersione purum. Vocatur etiam ab aliis Bona conscientia. Quæ ab aliis definitur, quod sit jucundus & pacatus animi status qui rectè facta comitatur. Consistit hæc (.) in tranquillitate mentis, qua quis benè sibi conscius nullasq; pænas metuens benefactorum præmia sperat & (2.) Lætitiâ cordis, quâ benefactorum memoriâ dulcissimâ sibi ipsi gratulatur & lætitiâ licitâ quasi exultat vid. Fabric. in thesaur. Philos. Tab. 12. Ethic. Referunt etiam huc nonnulli nobilitatem generis. Verum cum hæc potius sit bonum fortunæ & parum etiam faciat ad summi boni adeptionem & fruitionem, cum nobilis arte plus sit quam nobilis ortu, materiam hanc aliis prolixius & enucleatius tractandam deferimus & relinquimus. Nos potius pergimus ad bona corporis.

TH. VII.

Summum bonum sine bonis corporis & fortuna facile obtinere non possumus. Aliud autem est summum bonum sine iis esse non posse & aliud est bona corporis & fortuna esse ipsum summum bonum.

Ad bona corporis præcipuè referunt (1) Sanitatem, quæ quid sit ex opposito illius nempe morbo facile cognoscitur, ut ad declarandam hanc rem definitione opus vix esse videatur. Definiunt alias illam alii quod sit humorum & partium corporis congruens ad naturam cum optimâ

optimâ temperie unio ac dispositio. Sed res clarior est quam ut definitione indigeat. Quod ad virtutes obeundas sit necessaria neminem in dubium vocare puto. Qui enim perpetuo quasi morbo grabato affixi luctantur, quomodo illi virtutes exercere poterunt omnes, cum potiorum curam & omne tempus vitæ suæ non ad animum sed corpus curandum potius in sumere cogantur. Et ipse Aristot. lib. 10 Ethic. 8. inquit: oportet ut corpus valeat & alimentum & cætera ad sustentationem necessaria suppetant. Si per omnes virtutes fieret inductio, quod nobis hic non licet, res facile pateret. (2.) Boni corporis annumeratur Pulchritudo, quæ apta est figura corporis & membrorum vel bona forma, quam mutam commendationem vocat Aristot. Hæc licet parum faciat ad summam felicitatem cum formæ nitore (juxta Boetium) rapidus & velox sit immo vernalium florum vicissitudine mutabilior tamen juxta Virgil. lib. 5. Æneid. Grator est pulchro veniens è corpore virtus. Et egregia corporis species præsertim verò virilis simulacrum est mentis figuræq; probitatis, ut ait Schonborner in Polit. lib. 1. de marit. & uxor. In cæteris autem qui cum Therseite certant, quosq; naturæ potius errores quam homines dixeris sæpe deformitas corporis cum turpitudine certat ingenij, ut animus eorum dignissimo domicilio inclusus videatur ut ait Vell. Patere. lib. 2. Unde Eumenid. Paneg: Non frustra dicunt doctissimi: Naturam ipsam magnis mentibus domicilia corporum metari, & ex vultu hominis ac decore membrorum colligi posse, quantum illos cælestis spiritus intravit habitator. Hæc ille. Quamvis non desint exempla quod etiam viri Therseite deformiores ad ingenies virtutes & summum dignitatis fastigium sint evecti. E quibus nobis instar millium esse debet qui Apollinis judicio sapientissimus judicatus Socrates. Ut ita forma sit fallibile bonum, nec ex inde judicium certum de homine formari possit. Cum unius cujusq; natura vultus & frons sæpe mentiantur & multis simulationum involucris tegantur ut ait Cicer. ad Q. Frat. & sæpe occultet picta se se hydra sub herbâ Horat. (3) Restat inter bona corporis ultimo ad huc Robur & agilitas membrorum, in virib. corporis & membrorum qualitate consistens. Quod summum bonum in hoc non consistat supra demonstravimus, hic tantum dicimus quod bonum hoc corporis multum faciat ad virtutes præsertim heroicæ exercendas, & principe verè dignum donum sit. Quamvis sine virtute nullum sit & mole ruat suâ vis consilij expers. Sed virtuti

juncta vis fortior est. Quod ad fortitudinem & virtutes militares quoque non parum faciat nobis persuadent illi qui artes profitentur militares.

TH. VIII.

Divitia, opes, splendida aedificia, praedia &c. Bona fama, Honores, amicitia non immerito ad fortuna dona & bona referuntur.

Omne illud quod extrinsecus nobis advenit, nec vero constans nobiscum manet sed variis mutationibus obnoxium & multivariis expositum periculis per fortunæ bona hinc intelligimus. Qualem vero Ethnici statuerint fortunam Deam cuius qui prima saltem limina antiquitatis & ritus veterum salutavit, innotescit. Et commendatur fortuna globo insidens præcipue ab inconstantia cum inconstantia sit plenissima. Primas inter hujus fortunæ bona merito sibi vendicant divitiæ quæ sub se comprehendunt opes aedificia & alia ad victum & sustentationem necessaria. Quod hæc cum aliis etiam fortunæ bonis (quæ singula recensere nostri non est propositi) requirantur tanquam instrumentum & accidens exinde patet, cum v. c. temperans nemo esse possit nisi habeat in quò illam exercere possit. Temperantia enim quæ fit ex necessitate, non est virtutis sed potius indigentia. Deinde liberalitatem exercere nemo potest nisi habeat unde, amicitia coli nequit si desint amici & quæ sunt alia. Virtutis n. actio non excludit ea quæ quasi sunt instrumenta & materia talium actionum ut ait Aristoteles,

TH. IX.

Sicut summum bonum humani in actione virtutum perfectissima, ita Summum malum contra in actione vitiosissima proveniente ex habitu vitioso consistit. Unde Aristot. rectè improbum miserimum asserit, cum nec aliis nec sibi sit amicus, nec in se aliquid amabile habeat lib. 9. Ethic. 4.

TH. X.

Summum b. ratione carentibus vel animalibus brutis & actu & potentia, infantibus autem solâ potentia denegatur. Hinc nemo nisi potentia eudaimon nascitur.

TH. XI.

Felicitas summa non est mortuorum sed viventium. Unde qui post mortem S. B. civile manere asserit, idem facit ac si dicat mortuum edere

edere, bibere, ambulare &c. Nec vero dicitur illud, quo asseritur, quod ante obitum nemo sit censendus beatus, ita simpliciter intellectum, per omnia verum est.

TH. XII.

Quod ad summum bonum proximè vel propius accedit & optabilius & melius est. Quo magis autem ab eodem remotum, eo magis fugiendum & malum.

COROLLARIA ETHICO-POLITICA.

I.

An Ethica sit pars Generalis Politices? A.

II.

An omne quod appetitur (vel animaliter vel rationaliter, vel naturaliter) sub specie boni vel veri vel apparentis appetatur? A

III.

An virtus & vitium possint esse in eodem subjecto eodem tempore? N.

IIII.

An virtuosus censendus qui virtuose agit (1.) inscius & sine deliberato consilio (2.) non voluntariè sed coactè (3.) accidenter & sine constantia? N.

V.

An fortitudo bellica sit virtus libero homine digna? A.

VI.

An gregarij milites cupiditate pecunia vel prada moti, vel etiam alij temerè se periculis suapte sponte offerentes fortes dici mercantur? N.

B 3

VII, An

VII.

An ille qui ex necessitate, cibo & potu deficiente, temperanter vivit temperans vocari possit? N.

VIII.

An intemperans dici possit qui aspectu elegantium pieturarum, aut concentu Musices suavissimo, aut odore herbarum odoriferarum acceptatissimo delectatur? N nisi id fiat ad voluptates illicitas excitandas, cum temperantia versetur potissimum circa gustum & Tactum.

IX.

An liberalitas & Magnificentia differant? A.

X.

An timiditas majus vitium quam audacia. A. P.

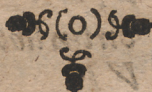
XI.

An joci honesti & moderati itemq; ira in reb. honestis licita? A, utrumq;.

XII.

An quoddam mendacium licitum? A. scil. jocosum & officiosum.

SOLI DEO GLORIA.

Felix qui veterum volvit decreta Sopho-
rum.

Illaq; laudandâ sedulitate legit.

Tu felix igitur, qui scrutans scripta Sophorum.

WERNERE, ingenii das documenta tui.

Perge, Deus faveat studiis, defendere perge,

Atq; sequi summum, quod juvat, arte, bo-
num.

Sic laus insignis tandem, sic fama manebit,

Sic patriæ magnum surget ad astra decus.

Gratulationis ergo F.

Joachimus Schnobelius,
J. U. D. & Prof.

Bis duo, MARTINI, Tibi sunt bona summa
parata,

In cœlis unum, sed tria in orbe patent.

Quæ si, ceu precor ex animo, obrigerint Tibi,
felix,

Imò quater felix jure vocandus eris.

L. Mg. deprop.

M. Johannes Hempelius,
Præses.

Si

Si bene perfecta virtutum perficis actus,
Summò crede Bonò Tute beatus eris!

In honorem & favorem
Dni, Respond.
scripsi

Philippus Zincke/
Suetio-Marchita

Dum de fine boni Civis discurras in amplo
Confessu felix linguâ VVERNERE Virorum;
Prosequor ex animo votis tua cœpta sereno
Queis possis pariter summo mox fine potiri,

*Præstantissimo & Politissimo Dno. Respondenti
Amico singulariter dilecto app.*

Johannes Pistorius,
Schacc: Boruff.

V. Denique Felicitas Summa dicente
 Ethic. 5, sit *αἰμαῖον ἀρετῶν καὶ αὐτῶν*
 domesticum & seipso contentum, ne al
 illud etiam aliud quærat bonum. Si j
 voluptates corporis, vel honores digni
 prietates cum aliis inesse deprende
 strâ sunt potestate, nec probis semper
 mum nonnunquam cadunt, præferim
 stantissima iterum fortunæ dona audiui
 nis Philosophus rectè dicit, quod per
 rantur. Sed si deferuntur quid magis pl
 cum non virtutibus ex dignitate sed dig
 dat. Et postea addit (quæ verba non
 Si ipsis dignitatibus ac potestatibus in
 boni nunquam pessimis provenirent.
 sociari. Natura respuit ut contraria jun
 tibus plerumq; fungi dubium non sit,
 na non esse, quod quidem de cunctis f
 stimari potest, quæ ad improbissimum
 Hact. ille lib. 2. Prof. 2. (2.) Nec honor
 cum non virtus ob honorem sed hono
 Voluptates deniq; corporis, fragilissim
 tium, non facillè quempiam cum Epicur
 luptates illum animi intellexisse & ita ex
 mo B. agnoscere puto. Nam (1.) illæ
 bestiis communes, unde nobis non quat
 lia sumus, competunt (2.) inconstantes
 lib. 3. de consola. Phil. mutabilitate fuga
 ne originis tum ratione operationis viol
 na est anxietatis, satietas vero poenitentis
 sed finis amarus, quæq; sub specie boni
 Eadem ratione quoq; utimur contra be
 à bestiis superamur. Quis enim Elephar
 te, quis tauros robore superare poterit
 remotis & præmissis Summum B. confi
 & controversiæ aleam ponendum esse o

Ethicor. 3. & lib.
 um proprium &
 gatur, nec extra
 convertimus ad
 as, neq; has pro
 enim nec in no
 & in improbisfi
 artiali, & incon
 ni quidam nomi
 nis honores defe
 bitas utentium,
 tute honor acce
 hic ascribamus)
 uralis & proprii
 solent adversa
 o pessimos digni
 et natura sui bo
 bus dignius exi
 ra proveniunt
 oter se expetibile,
 nobis expetatur,
 ei corporis servi
 & non nulli vo
 ndant) pro Sum
 propriæ, sed cum
 sed quat anima
 orum ut ait Boet.
 q; (3) tum ratio
 a appetentia ple
 cipium dulce est
 lum degenerant.
 robor quibus &
 Tigres velocita
 rtutis actione his
 nem dubitationis
 nus & asserimus.
 Th.V.

